

*До спеціалізованої вченої ради ДФ 20 051.070 Прикарпатського
національного університету імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 79*

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора політичних наук, професора, декана факультету міжнародних економічних відносин, професора кафедри міжнародної політики Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» Палінчака Миколи Михайловича на дисертаційну роботу Савчука Андрія Борисовича «Формування дипломатичних кадрів у державах Вишеградської четвірки (1991-2004 рр.)», подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 052 Політологія (галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки)

Українська держава цілеспрямовано, хоча й із труднощами, реалізує державний курс на євроатлантичну інтеграцію, який, окрім іншого, передбачає модернізацію системи вищої професійної освіти, зокрема в галузі міжнародних відносин, відповідно до міжнародними вимог і стандартів. Цей процес зумовлюють і стимулюють глобалізація, інтернаціоналізація, активізація взаємодії держав, народів, інших міжнародних акторів у сучасному цілісному відкритому демократичному світі. За таких умов зростає значущість продуктивного освітнього досвіду закордоння, його осмислення для організації професійної підготовки дипломатичних кадрів «нового покоління», які здатні сприяти входженню України до ЄС, НАТО, успішно здійснювати зовнішню політику нашої держави за умов викликів сьогодення. Демократичні перетворення в політичному, суспільному житті держав Вишеградської четвірки впродовж 1991–2004 рр. вплинули на організацію дипломатичної служби в кожній із країн, підготовку дипломатичних кадрів європейського і світового зразка, чітка зовнішня політика, орієнтація на європейську та світову інтеграцію, національні цінності, спрямованість на участь держав у формуванні стабільної безпекової політики в тісній співпраці з державами Вишеградської четвірки, НАТО, ЄС, ООН, ОБСЄ, розвиток добросусідських стосунків зі всіма державами світу – ці та інші чинники вплинули на концепцію підготовки дипломатів, високі вимоги до фахівців у сфері дипломатичної та консульської підготовки тощо. Цей досвід особливо на часі для України, тому наукова робота А.Б. Савчука є безумовно актуальною, теоретично та практично значущою.

Аналіз змісту дисертації та публікацій А. Б. Савчука є підставою для висновку про наукову обґрунтованість і достовірність викладених здобувачем

результатів. Усебічне й ґрунтовне вивчення джерельної бази (а це 433 джерела, із них 286 – іноземними мовами), що охоплюють як документальні першоджерела, так і науково-аналітичні публікації, уможливили вперше в українській науці проаналізувати професійну підготовку фахівців із міжнародних відносин у державах V4, схарактеризувати особливості розвитку дипломатичної освіти в Республіці Польщі (РП), Чеській Республіці (ЧР), Словацькій Республіці (СР), Угорщині за визначеного хронологічного періоду.

Структурно дисертаційна робота побудована логічно й відповідно до поставлених завдань: обґрунтування науково-теоретичних засад дослідження проблеми; характеристика джерельної бази та історіографії дослідження; аналіз європейського контексту розвитку дипломатичної освіти крізь вимір її інтернаціоналізації; висвітлення опозиційного руху в державах Центрально-Східної Європи як передумови демократизації суспільно-політичних процесів та створення Вишеградської групи; виокремлення провідних тенденцій розвитку дипломатичної освіти в ЧР та характеристика професійної підготовки фахівців із міжнародних відносин у СР; аналіз системи дипломатичної освіти в РП; розкриття змісту професійної підготовки дипломатичних кадрів в Угорщині крізь вимір інтернаціоналізації; окреслення основних напрямів удосконалення професійної підготовки дипломатичних кадрів в Україні з використанням продуктивного досвіду держав V4.

Зміст анотацій, поданих українською і англійською мовами, відображає *зміст дисертації, висвітлює істотні її аспекти, наукову новизну та практичне значення.*

Викладений у вступі науковий апарат дав змогу цілісно уявити авторське бачення розв'язання наукової проблеми, визначити його алгоритм, інструментарій, способи інтерпретації здобутих результатів.

Рівень апробації основних результатів дослідження є високим, підтверджується участю дисертанта в різного рівня 34 наукових форумах, 28 науковими публікаціями (із них 10 публікацій, які відображають основні результати дослідження, 3-поміж яких – 4 статті у фахових виданнях України, 2 статті у виданнях, які входять до наукометричних Web of Science Core Collection та Scopus, 1 розділ у міжнародній монографії тощо).

На увагу заслуговує перший розділ дисертації, який присвячений аналізу стану вивчення наукової проблеми, джерельної бази, історіографії дослідження, характеристиці наукових підходів до визначення методологічних засад дослідження. Дисертант здійснив глибокий аналіз наукової літератури зарубіжних та вітчизняних учених, умовно виокремив ключові науково-освітні центри, які досліджують V4, сміливо ввівши

науковий неологізм «вишеградськознавство» (що є цілком виправдано й обґрунтовано). Нам імponує і системний аналіз здобутків науковців Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» як «провідного» центру вишеградськознавства, проте погоджуємося з А.Б. Савчуком, що проблему формування дипломатичних кадрів у державах V4 ані українські вчені, ані науковці закордоння цілісно та в кожній країні зокрема не розглядали. Зважаючи на це, дисертаційна робота є цілком новаторською, це перше ґрунтовне дослідження генези дипломатичної освіти в державах Вишеградської четвірки не тільки в хронологічно визначених межах (1991–2004), а й у ширших часових вимірах: задля надання дисертаційній роботі логічної завершеності здобувач брав до уваги і сучасний стан (наприклад, підрозділ 2.2, присвячений європейському контексту розвитку дипломатичної освіти крізь вимір її інтернаціоналізації, та ін.), і історичну ретроспективу (підрозділ 2.1, присвячений висвітленню опозиційного руху в державах Центрально-Східної Європи як передумови демократизації суспільно-політичних процесів та створення Вишеградської групи, та ін.), тому матеріали, уміщені в розділах роботи, інколи виходять за хронологічно окреслені часові рамки й це повністю виправдано.

Позитивне враження справляє другий розділ дисертаційної роботи, у змісті якого реалізовано два завдання – висвітлити опозиційний рух у державах Центрально-Східної Європи як передумову демократизації суспільно-політичних процесів та створення Вишеградської групи, проаналізувати європейський контекст розвитку дипломатичної освіти крізь вимір її інтернаціоналізації, автор обґрунтував вплив світової освітньої політики та євроінтеграційних процесів на якість підготовки дипломатичних кадрів у державах V4 (1991–2004), висвітлив роль дипломатичної персоналії у євроатлантичних інтеграційних процесах, створенні іміджу держав на міжнародній арені, дослідив європейський характер розвитку дипломатичної освіти в державах V4 тощо.

Особливо цінним є третій розділ дисертації, де на онові використання широкого комплексу методів дослідження (кількісного та якісного аналізу і синтезу теоретичних напрацювань українських та зарубіжних науковців; систематизації та узагальнення даних, зіставлення, порівняння та критичного осмислення матеріалу, бібліографічного і ретроспективного аналізу, структурно-системного, *компаративного тощо, а також* інтерпретаційно-аналітичного (для здійснення аналізу літературних, документальних, інших джерел, зокрема іноземними мовами, з використанням методу їх інтерпретації, систематизації, порівняння та узагальнення тощо) не тільки відображено генезу дипломатичної освіти в державах Вишеграду, показано її як систему,

виокремлено спільне та відмінне в досвіді професійної підготовки дипломатичних кадрів у кожній із країн, у розвитку їхніх дипломатичних систем, а й окреслено найкращі здобутки та прогресивні ідеї закордоння, які варто творчо використати в Україні, що актуалізує важливість здобутих результатів не лише для сфери історії та теорії міжнародних відносин, політології, а й для такої галузі знань, як загальна педагогіка, педагогіка вищої школи, професійна педагогіка, порівняльна педагогіка, андрагогіка тощо. Автором до наукового обігу введено численні нові факти, теоретичні ідеї і підходи, обґрунтовані теоретиками і практиками держав V4 щодо розвитку системи дипломатичної освіти, її інтернаціоналізації.

Важливими для вдосконалення змісту підготовки дипломатичних кадрів в Україні є виокремлені здобувачем методологічні підходи до професійної підготовки майбутніх дипломатичних працівників, які варто актуалізувати за умов українського виміру, зокрема й щодо системи підготовки кадрів у галузі міжнародних економічних відносин (у цьому контексті зазначимо, що проаналізовані А. Б. Савчуком продуктивні напрацювання закордоння є особливо корисними для підготовки майбутніх фахівців, яку здійснюють на факультеті міжнародних економічних відносин Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет»: урахування принципів інтернаціоналізації, гуманізації освіти; гнучкість навчальних програм; проєкція на академічну результативність; наступність та спадкоємність освітніх традицій; академічна мобільність; інтегрований характер освітніх програм; науково-дослідницький потенціал університетів; тісна співпраця між університетами і діловим сектором, промисловістю, урядовими і громадськими організаціями; інтеграція освіти; співпраця освітніх закладів з міністерствами закордонних справ (МЗС); організація практики в профільних міністерствах, посольствах, консульствах, інших міжнародних структурах; виконання державних замовлень університетами; публічна дипломатія; просування національної освіти тощо).

Наголошуємо на вмінні автора дисертаційної роботи підходити до аналізу історичних явищ, фактів, даних об'єктивно та неупереджено, імponує його здатність критично аналізувати здобутки науковців. У всьому тексті роботи простежується його виразна наукова позиція. Висновки дисертації є ґрунтовними, змістовними, аргументованими. Вивчення тексту дисертації та опублікованих праць за проблематикою дослідження А. Б. Савчука дають підстави стверджувати: наукові положення, висвітлені в дисертації, є обґрунтованими та науково достовірними, результати дисертаційної роботи є науково та практично вартісними для низки галузей знань: теорії та історії міжнародних відносин, політології, історія педагогіки, професійної освіти,

компаративістики тощо. Здобувач володіє методологією наукового пошуку, є сформованим науковцем.

Аналіз тексту дисертації свідчить про відсутність порушення Савчуком Андрієм Борисовичем вимог академічної доброчесності за результатами перевірки дисертаційної роботи та опублікованих праць.

Позитивно оцінюючи дисертацію А. Б. Савчука, вважаємо за необхідне висловити окремі зауваження та побажання, які жодним чином не применшують наукового та практичного значення дисертаційної роботи.

1. У підрозділі 1.1 автор достатньо добре висвітлив методологічні підходи до дослідження проблеми формування дипломатичних кадрів у державах Вишеградської четвірки (1991–2004), утім, уточнення потребує інформація про міждисциплінарний підхід, міждисциплінарність, оскільки цей феномен стосується низки галузей знань.

2. Зміст третього розділу ще більш виграв, якби здобувач запропонував та обґрунтував періодизацію генези дипломатичної освіти в державах Вишеградської четвірки (1991-2004).

3. На нашу думку, варто було б порівняти систему дипломатичної освіти держав Вишеградської четвірки з професійною підготовкою майбутніх дипломатів в Україні.

4. Більш широкого коментаря вимагає твердження у висновках дисертації про чинники, що впливали на розвиток національних дипломатичних систем та створення системи підготовки дипломатичних кадрів нового покоління в державах V4 досліджуваного періоду (їх умовно згруповано в три групи: макро-, мезо- та мікрочинники), оскільки автор обмежився їх констатацією.

5. Здобувач виокремив провідні тенденції розвитку дипломатичної освіти в ЧР (підрозділ 3.2) та схарактеризувати професійну підготовку фахівців із міжнародних відносин у СР (підрозділ 3.3), водночас доречною видається порівняльна таблиця словацької і чеської системи дипломатичної освіти для кращої візуалізації спільного й відмінного в розвитку дипломатичних систем цих держав.

Загальний висновок

Дисертація Андрія Борисовича Савчука «Формування дипломатичних кадрів у державах Вишеградської четвірки (1991-2004 рр.)» є завершеною цілісною науковою працею, у якій запропоновано нові обґрунтовані наукові результати і яка має практичну цінність, вона є цікавою і перспективною для подальших наукових пошуків.

Дисертаційна робота А. Б. Савчука «Формування дипломатичних кадрів у державах Вишеградської четвірки (1991-2004 рр.)» відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. (зі змінами) «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами від 21 березня 2022 р. № 341)), а її автор, Савчук Андрій Борисович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки зі спеціальності 052 Політологія.

Офіційний опонент:

Микола ПАЛІНЧАК

доктор політичних наук,

професор, декан факультету міжнародних економічних відносин,

професор кафедри міжнародної політики

Державного вищого навчального закладу

«Ужгородський національний університет»

Палінчак

Микола

Михайлович

Автор цифрового

підпису Палінчак

Микола Михайлович

Дата: 2023.11.13

11:32:28 +02'00'